

การพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้

The Development of Learning Community Leaders

อัศวิน หนูจ้อย*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหากระบวนการพัฒนาผู้นำชุมชนให้เป็นผู้
ผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ๒) เพื่อสร้างผู้นำชุมชนให้เป็นผู้ผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ การวิจัยครั้งนี้เป็นการ
ศึกษาวิจัยโดยวิธีจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนจากชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ได้รับการ
การยอมรับจากผลการพัฒนาทั่วประเทศ และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานพัฒนา
ชุมชนและการพัฒนาผู้นำชุมชน เป็นการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน
๑๒ คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และคัดเลือกผู้นำชุมชนในชุมชนจากการ
สุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่อยู่ระหว่างการพัฒนา จำนวน ๒๐ คน ร่วมสนทนากลุ่มเพื่อ
ให้ข้อมูลในด้านปัญหา/ความต้องการของชุมชนและเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้คือแบบ
การสนทนากลุ่ม (Focus Group) การวิจัยครั้งนี้เพื่อหาแนวทางการพัฒนาผู้นำชุมชนให้เป็นผู้ผู้นำชุมชน
แห่งการเรียนรู้ โดยการสร้างหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนให้เป็นผู้ผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกลุ่ม
ตัวอย่างในชุมชน ประกอบด้วยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำกลุ่มกิจกรรม อาสาพัฒนาชุมชน และสมาชิกองค์การ
บริหารส่วนตำบลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ คำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยง
เบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. การส่งเสริมกระบวนการพัฒนาชุมชนคือ ต้องพัฒนาคนเพื่อการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะการ
พัฒนาผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชนต้องได้รับการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ เป็นผู้ผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้
ซึ่งจะเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีความรอบรู้ มีเป้าหมายในการทำงานเพื่อชุมชน กล้าในการ
เปลี่ยนแปลงและริเริ่มสิ่งใหม่ๆ มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความสามารถในการวางแผน และเป็นกลไกสำคัญใน
การวิเคราะห์ชุมชน เข้าใจปัญหาของชุมชน และสามารถร่วมแก้ปัญหาชุมชนของตนเองได้

๒. การสร้างหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้

๒.๑ ความสอดคล้องของหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของ
ผู้เชี่ยวชาญ ค่าดัชนีความสอดคล้องของหลักสูตรมีช่วงคะแนนที่ ๐.๕๗-๑.๐๐ ค่าคะแนนมากกว่า ๐.๕๐

* นักศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แสดงว่า องค์ประกอบของหลักสูตรมีความสอดคล้องในทุกประเด็น และหลักสูตรมีความสอดคล้องเป็นที่ยอมรับได้

๒.๒ การประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยภาพรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ย ๔.๒๙ ระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ($\bar{x}$ = ๓.๕๑) แสดงว่าหลักสูตรมีความเหมาะสม

คำสำคัญ: การพัฒนาผู้นำ, ชุมชนแห่งการเรียนรู้

Abstract

The objective of this research were 1) to study the problems of community leaders for leading the community of learning, 2) to create a community for a community for learning by using Focus Group of 12 experts from the development community. This selection only meet him (Purposive Sampling) of 12 was used as focus groups (Focus Group) The selected community leaders in the community of sampling (Purposive Sampling) which is developing a total of 20 people attended the focus group is to provide information on the problems / needs of the community and the bulk sample of this research is to find ways to develop community leaders to lead the community of learning by create a program to develop community leaders to lead the community of learning. This is a sample of the community Activities include village headman Officers Volunteer Community and member of the Tambon Administration Organization Analysis of the data by frequency. Calculate the average percentage ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.).

The research found that:

1. To promote community developments process the need to develop the community. The development community leader Community leaders have to reinforce the learning process. A community of learning. This will be a person with knowledge of his knowledge with the goal of working for the community. Courage to change and modernization initiatives. Good the ability to plan and a mechanism to analyze the community. Understand community issues and can solve the problems of their community.

2. Create a leadership development course community of learning.

2.1 Compliance Program Community Leaders of learning based on the opinions of experts. IOC is 0.57-1.00 of course, has scored more than 0.50 suggests that elements of the curriculum in all issues. And curriculum are acceptable.

2.2 assessing the course of the development of a learning community. According to expert opinion An overall mean score of 4.29 in the appropriate level ($\bar{x}$ = 3.51). That course is appropriate.

Keywords: The development, Learning community leaders

๑. บทนำ

สภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย มีการพัฒนาไปอย่างกว้างขวาง เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ ฯลฯ ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากการพัฒนาทางด้านสังคม ทำให้ปัจจัยภายในสังคมเปลี่ยนแปลงไป และอีกด้านคือความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ การจัดการทางด้านเศรษฐกิจชุมชน เริ่มเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน การมีส่วนร่วมในการทำงานในระดับต่างๆ ของคนในชุมชนถูกละเลยและมองข้าม ทำให้เกิดช่องว่างที่เรียกว่า “ปัญหาของสังคม” ซึ่งหยั่งรากลึกกลงไปเป็น “ปัญหาของชุมชน” ช่องว่างที่เป็นปัญหาของชุมชน และของสังคมไทยมาจากหลายประการ การแก้ปัญหาดังกล่าวต้องมีการบูรณาการแก้ไขปัญหาทั้งระบบ โดยเริ่มที่คนเป็นศูนย์กลาง เพราะคนเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเปลี่ยนแปลง จึง

จำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาคน โดยเริ่มต้นบุคคลต้องได้รับการศึกษา การส่งเสริมการเรียนรู้ การนำประสบการณ์มาร่วมสร้างสรรค์งาน การเสริมสร้างความเข้าใจและทักษะแก่บุคคล เพื่อให้บุคคลมีความรู้ความสามารถ มีทักษะความชำนาญ มีความคิดที่สร้างสรรค์ ฯลฯ และคนก็เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาชุมชน สังคม และเศรษฐกิจ โดยทั้งนี้การมีส่วนร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาของสังคม และของชุมชนนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระราชดำรัสว่า “จะต้องพัฒนาคนเพื่อพัฒนาประเทศ” เพราะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถือว่าเป็นความสำคัญ เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการแก้ไขปัญหาของชุมชนไทยในปัจจุบัน^๑

ในการนี้ ชุมชนโดยส่วนรวมจะต้องตระหนักถึงการพัฒนาคนเพื่อการพัฒนาชุมชน โดยให้ความสำคัญถึงกระบวนการส่งเสริมการ

^๑ ภาววัฒน์ พันธุ์แพ, ผู้นำกับองค์การแห่งการเรียนรู้, (กรุงเทพมหานคร : วารสารมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, ๒๕๕๗), หน้า ๓.

เรียนรู้ โดยเฉพาะการเรียนรู้ของผู้นำชุมชน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในการพึ่งตนเองของชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชน และควรให้ชุมชนได้ตระหนักและให้ความสำคัญถึงการส่งเสริมการเรียนรู้และปรับตัวให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างดีและมีคุณภาพ ดังนั้นในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อให้ชุมชนและประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ จึงจำเป็นต้องพัฒนาคนโดยการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการพัฒนาผู้นำชุมชนให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะ มีความชำนาญในอาชีพและการทำงาน สามารถพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ในระดับชุมชนได้

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจในการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อนำข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชนของตนเอง รวมทั้งเป็นกลไกสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมกับประชาชนเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งสามารถช่วยเหลือตนเองและพึ่งพาตนเองได้

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพปัญหากระบวนการพัฒนาผู้นำชุมชน ให้เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้
๒. เพื่อสร้างผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยโดยวิธีจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งเป็นผู้นำ

ชุมชนจากชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ได้รับการยอมรับจากผลการพัฒนาทั่วประเทศ และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนและการพัฒนาผู้นำชุมชน เป็นการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน ๑๒ คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และคัดเลือกผู้นำชุมชนในชุมชนจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่อยู่ระหว่างการพัฒนา จำนวน ๒๐ คน ร่วมสนทนากลุ่มเพื่อให้ข้อมูลในด้านปัญหา/ความต้องการของชุมชน โดยอาศัยเกณฑ์ชี้วัดการพัฒนาระดับหมู่บ้านที่อยู่ระหว่างการพัฒนา จำนวน ๑ ชุมชน ผู้นำชุมชน จำนวน ๒๐ คน ประกอบไปด้วย ๑) กำนัน จำนวน ๑ คน ๒) ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน ๓ คน ๓) ผู้นำกลุ่มกิจกรรมจำนวน ๗ คน ๔) อาสาพัฒนาชุมชน จำนวน ๖ คน และ ๕) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๓ คน โดยมีวิธีดำเนินการดังนี้

๑. การจัดทำสนทนากลุ่มผู้นำชุมชนที่เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๒ คน เลือกจากผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ได้รับการยอมรับจากผลงานการพัฒนาทั่วประเทศ และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาชุมชนมาร่วมการสนทนากันเพื่ออภิปรายพูดคุย และแลกเปลี่ยนเรียนรู้และจัดสนทนากลุ่มผู้นำชุมชนกลุ่มเป้าหมาย จากชุมชนที่อยู่ระหว่างการพัฒนา ๑ ชุมชน จำนวน ๒๐ คน เพื่อหาข้อมูลปัญหาและความต้องการแนวทางการพัฒนาผู้นำชุมชน โดยมีประเด็นการสนทนากลุ่มอย่างเป็นระบบ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่ง

การเรียนรู้

๒. การสร้างผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือการสร้างหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ เนื้อหาสาระด้านแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ และเนื้อหาสาระด้านแนวทางการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ รายละเอียดดังนี้

ชุดวิชาที่ ๑ ผู้นำกับการส่งเสริมการเรียนรู้การพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย หน่วยที่ ๑ การเรียนรู้หลักการทำงานพัฒนาชุมชน และหน่วยที่ ๒ การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชุดวิชาที่ ๒ ผู้นำกับการส่งเสริมการเรียนรู้การพัฒนาเพื่อการเปลี่ยนแปลงชุมชน ประกอบด้วย หน่วยที่ ๑ การเรียนรู้การบริหารจัดการชุมชนเพื่อการเปลี่ยนแปลง และหน่วยที่ ๒ การเรียนรู้การบูรณาการงานชุมชนเพื่อการเปลี่ยนแปลง

๔. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีความมุ่งหมายเพื่อสร้างหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนให้เป็นผู้ผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอน ๑) ศึกษาสภาพปัญหา กระบวนการพัฒนาผู้นำชุมชนให้เป็นผู้ผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ และ ๒) สร้างผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้

๑. ศึกษาสภาพปัญหา กระบวนการพัฒนาผู้นำชุมชนให้เป็นผู้ผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาชุมชน กลไกสำคัญคือ ผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่ง ต้องพัฒนาผู้นำชุมชนให้ได้รับ

การเรียนรู้และเพิ่มพูนทักษะในการทำงานเพื่อชุมชน ผู้นำชุมชนต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ เรียนรู้ข้อมูลข่าวสารเพื่อความรอบรู้สามารถกำหนดเป้าหมายในการทำงานเพื่อชุมชนกระตือรือร้นในการทำงาน มีจิตวิทย์กล้าเปลี่ยนแปลงและริเริ่มสิ่งใหม่ๆ ผู้นำชุมชนต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความสามารถด้านทักษะในการทำงาน มีเจตคติในการทำงานที่ดี เป็นบุคคลที่มีวุฒิภาวะและบุคลิกภาพสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี และสามารถกำหนดทิศทางและเป้าหมายในการทำงานได้ ผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้มีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมต่อการตัดสินใจร่วมกับประชาชนในชุมชน การกำหนดกิจกรรมเพื่อส่วนรวมของชุมชน ผู้นำชุมชนต้องเรียนรู้ปัญหาในชุมชน วิเคราะห์ปัญหาของชุมชน วางแผนเพื่อแก้ปัญหาของชุมชน ร่วมการปฏิบัติงานในชุมชนในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อชุมชน ผู้นำชุมชนและประชาชนต้องตัดสินใจร่วมกันเป็นสำคัญ

๒. การสร้างผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือการสร้างหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนให้เป็นผู้ผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ หลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วยหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ คุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม กลุ่มเป้าหมาย ขอบเขตเนื้อหา เทคนิควิธีการและการประเมินผล โดยการประเมินผลการสร้างหลักสูตรสามารถอธิบายได้ ดังนี้

๒.๑ ผลการประเมินความสอดคล้องหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้โดยภาพรวมค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าคะแนนอยู่ในช่วงคะแนน ๐.๕๗-๑.๐๐ ทุกประเด็นการประเมิน

ซึ่งมีค่าคะแนนมากกว่า ๐.๕๐ แสดงว่าหลักสูตรมีความสอดคล้องของหลักสูตรในทุกประเด็นแสดงว่าหลักสูตรมีความสอดคล้องเป็นที่ยอมรับได้

๒.๒ ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยภาพรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ย ๔.๒๙ ระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ($\bar{x}$ = ๓.๕๑) แสดงว่า หลักสูตรมีความเหมาะสม

๕. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย มีประเด็นการอภิปรายตามลำดับดังนี้

๑. การประเมินสภาพการณ์ของชุมชน ความสำคัญ ความต้องการในการดำเนิน งานการพัฒนาผู้นำชุมชน พบว่า ประชาชนในชุมชนมีความต้องการและเห็นความจำเป็นที่จะกำหนดแนวทางการดำเนินงานการพัฒนาผู้นำชุมชน โดยกำหนดหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานตามโครงการฝึกอบรมฯ อย่างเป็นทางการ^๒ โดยเฉพาะการพัฒนาผู้นำชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจ มีคุณลักษณะความสามารถด้านทักษะและความสามารถด้าน

เจตคติ สามารถจัดกิจกรรม/โครงการเพื่อพัฒนาชุมชน พัฒนาอาชีพเพื่อเสริมสร้างรายได้ สร้างชุมชนเข้มแข็งซึ่งทั้งนี้จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาคน คือการพัฒนาผู้นำชุมชน เพื่อเป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชนของตนเองเพื่อชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้จึงสรุปได้ว่า การพัฒนาผู้นำชุมชนโดยการจัดทำหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ขึ้นนั้นเพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานการพัฒนาผู้นำชุมชน เพื่อสนองตอบของการแก้ปัญหาต่างๆ ในด้านการพัฒนาชุมชนให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง^๓

๒. แนวทางการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้คือการสร้างหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญโดยผู้วิจัยร่วมกับกลุ่มเป้าหมายตามกระบวนการวิจัย ศึกษาแนวคิดจากทฤษฎีในเบื้องต้น และได้ดำเนินการประชุมสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีผลงานดีเด่นในด้านการพัฒนาชุมชน/ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาชุมชน^๔ ได้ข้อสรุปแนวทางการพัฒนาผู้นำชุมชนด้านการพัฒนาศักยภาพผู้นำตามแนวทางการฝึกอบรมหลักสูตร การพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทั้งนี้หลักสูตรการพัฒนาผู้นำ

^๒ มิ่งขวัญ คงเจริญ, “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของชุมชนแห่งการเรียนรู้”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๕๓.

^๓ ครรชิต พุทธิโกษา, *คู่มือการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ ฉบับสมบูรณ์*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๔), หน้า ๔.

^๔ กรมการพัฒนาชุมชน, *แผนปฏิบัติการกรมการพัฒนาชุมชน ๔ ปี พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๘*, (กรุงเทพมหานคร : บริษัททวงศ์สว่างพับลิชชิ่งแอนด์พริ้นติ้ง จำกัด, ๒๕๕๕), หน้า ๑๐-๑๑.

ชุมชนแห่งการเรียนรู้สามารถที่จะนำไปสู่การพัฒนาขีดความรู้ความสามารถของผู้นำชุมชน โดยกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ เพิ่มพูนความรู้ความสามารถให้กับผู้นำชุมชน โดยจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้นำชุมชนได้สามารถแสดงออกซึ่งความเป็นผู้นำชุมชนและร่วมทำงานกับหน่วยงานราชการ กลุ่มองค์กร เครือข่าย และประชาชนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ^๕

สรุปได้ว่า หลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ สามารถที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน การพัฒนาด้านความรู้ความเข้าใจ การพัฒนาความสามารถทางด้านทักษะและเจตคติ เป็นไปตามเป้าหมายและภารกิจของหน่วยงานราชการและส่วนงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างผู้นำชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตามวัตถุประสงค์ของทางราชการและของชุมชน และเพื่อเป็นตัวแทนชุมชนในการเข้ามามีความรับผิดชอบต่อชุมชนโดยการใช้ความรู้ความสามารถเพื่อการพัฒนาชุมชนให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อชุมชนของตนเอง

๖. ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีส่วนในการพัฒนาผู้นำชุมชน และการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ ดังนี้

๑.๑ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญ และสนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้นำชุมชน โดยกำหนดเป้าหมาย แผนงาน โครงการ เพื่อดำเนินงานการพัฒนาผู้นำชุมชนไว้ในแผนชุมชน และแผนพัฒนาตำบล หรือแผนปฏิบัติการอย่างชัดเจน

๑.๒ ควรจัดการฝึกอบรม ตามหลักสูตรการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้นำชุมชนต่างๆ มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะความสามารถในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง และการพึ่งพาตนเองได้ ตามสภาพปัญหาและความต้องการของผู้นำชุมชน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม

๑.๓ ควรส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณตามแผนดำเนินงาน เพื่อดำเนินกิจกรรมตามความต้องการของชุมชนผ่านผู้นำชุมชนที่ผ่านกระบวนการฝึกอบรมตามหลักสูตร และมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนอย่างต่อเนื่อง

๑.๔ ควรให้ความสำคัญและสนับสนุนการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจในทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองและการบริหารงานของผู้นำชุมชน เพื่อให้ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการเสนอ/แจกแจงปัญหาและความต้องการของชุมชนจากแนวคิดของผู้นำชุมชน ในการกำหนดนโยบายการบริหารและการออกกฎระเบียบ เพื่อการปฏิบัติร่วมกันในชุมชน

^๕ กรมการพัฒนาชุมชน, **คู่มือพัฒนาการในการส่งเสริมชุมชนแห่งความเกื้อกูล**, (กรุงเทพมหานคร : กรมการพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย, ๒๕๕๕), หน้า ๑.

๒. ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อให้สามารถนำหลักสูตร การพัฒนา ผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๒.๑ ควรคำนึงถึงความพร้อมของ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีหน้าที่ในการพัฒนาชุมชน และพัฒนาผู้นำชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล ในด้านวิทยากร บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ การกำหนด ระยะเวลาที่เหมาะสม และคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน ควรให้ความสำคัญ และมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมตามหลักสูตร อย่างจริงจัง

๒.๒ ควรได้มีการศึกษา การศึกษา ชุมชน วิเคราะห์ชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจ ในการ จัดกิจกรรมตามหลักสูตร และชี้แจงทำความเข้าใจ กับผู้เข้ารับการฝึกอบรม การส่งเสริมการเรียนรู้ เน้นกระบวนการกลุ่ม การเรียนรู้ร่วมกันวิทยากร ต้องมีความชำนาญการ มีทักษะความสามารถใน ด้านวิทยากรกระบวนการ จึงต้องสร้างบรรยากาศ การฝึกอบรมตามหลักสูตรที่ดี

๒.๓ ควรจัดกิจกรรมที่หลากหลาย กระตุ้นความสนใจ และสร้างเสริมองค์ความรู้ให้แก่ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตร โดยกิจกรรม เสริมอาจเสริมสร้างการปฏิบัติจริงให้มากขึ้น การ เรียนรู้โดยประสบการณ์จริง การศึกษาดูงาน การ

สาธิต กิจกรรมตัวอย่าง เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึก อบรมเกิดทักษะในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

๓. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอเพื่อการวิจัย สำหรับการ ศึกษาเพื่อการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา ผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ดังนี้

๓.๑ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับ อำเภอและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้ ความสำคัญ และสนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ของ ผู้นำชุมชน โดยกำหนดเป้าหมาย แผนงาน โครงการ เพื่อดำเนินงานการพัฒนาผู้นำชุมชนไว้ในแผน ชุมชนและแผนพัฒนาตำบลหรือแผนปฏิบัติการ อย่างชัดเจน

๓.๒ ควรวิจัยเพื่อติดตามประเมินผล การดำเนินงานการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ตามบทบาท หน้าที่ เพื่อเป็นการวิเคราะห์ถึงปัจจัย เงื่อนไข ความสำเร็จ หลังผ่านกระบวนการอบรม ตามหลักสูตร

๓.๓ ควรวิจัยในเชิงการเปรียบเทียบ บทบาทของผู้นำชุมชนที่ผ่านการฝึ กอบรม หลักสูตร การพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ กับ ผู้นำชุมชนที่ไม่ได้ผ่านกระบวนการฝึกอบรม ใน ด้านการเข้ามามีส่วนร่วมระดับชุมชนในการดำเนิน กิจกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ชุมชนของตนเอง

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ :

กรมการพัฒนาชุมชน. แผนปฏิบัติการราชการกรมการพัฒนาชุมชน ๔ ปี พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙.

กรุงเทพมหานคร : บริษัททวงค์สว่างพับลิชิ่งแอนด์พริ้นติ้ง จำกัด, ๒๕๕๕.

กรมการพัฒนาชุมชน. คู่มือพัฒนากรในการส่งเสริมชุมชนแห่งความเกื้อกูล. กรุงเทพมหานคร :

กรมการพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย, ๒๕๕๕.

ครรชิต พุทธิโกษา. คู่มือการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน

คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๔.

ภาววัฒน์ พันธุ์แพ. ผู้นำกบองค์กรแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร : วารสารมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย,

๒๕๕๗.

(๒) วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย :

มิ่งขวัญ คงเจริญ. “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของชุมชนแห่งการเรียนรู้”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓.